

שומר חכם

כשמלתו אשר יכסה בה. ועל מדרש רבותינו הוסיף עוד בכאן דברים רבים, כגון והתעלמת. פעמים שאתה מתעלם²¹, השב, אפילו מאה פעמים²², תשיבם, אפילו לגנתו ולחרבתו*, והחזירה בסימנים ודברים אחרים נדרשים בפרשה:

(ב) ואם לא קרוב אחיך אליך. שאינו קרוב אצלך, כי אינך מתחייב* ללכת אל ארץ אחרת עם האבדה להשיבה אליו, או שלא ידעת אותו כלל. ובספרי*, אין לי אלא קרוב*, רחוק מנין ת"ל ולא ידעתו. וא"כ יאמר* ואם לא קרוב אחיך אליך, בעירך שתשאל עליו ותדענו, יהיה עמך עד דרוש אחיך אותו. והוסיף במצות הטענה להזהיר עליה במצות לא תעשה, כי בתורה אמר עזוב תעזוב עמו²³, מצות עשה. ועוד הוסיף, נופלים בדרך, כי שם אמר רובץ תחת משאו ולא הזכיר שם רק החמור שדרכו לטעון משוי גדול וירבץ תחתיו. ואמר בכאן אחיך, ושם אויבך ושונאך²⁴, לאמר תעשה עמו כן וזכור האחות ותשכח השנאה:

(ו) כי יקרא קן צפור לפניך. גם זו מצוה מבוארת מן אותו ואת בנו²⁵ לא תשחטו ביום אחד. כי הטעם בשניהם לבלתי היות לנו לב אכזרי ולא נרחם, או שלא יתיר הכתוב לעשות השחתה לעקור המין אעפ"י שהתיר השחיטה במין ההוא. והנה התורג האם והבנים ביום אחד או לוקח אותם בהיות להם דרור לעוף²⁵* כאלו יכרית המין ההוא. וכתב במורה הנבוכים²⁶, כי טעם שלוח הקן וטעם אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד כדי להזהיר שלא ישחוט הבן בעיני האם, כי יש לבהמות דאגה גדולה²⁷ בזה. ואין הפרש בין דאגת האדם לדאגת הבהמות על בניהם. כי אהבת האם וחנותה לבני בטנה²⁸ איננו נמשך אחרי השכל והדבור אבל הוא מפעולת כח המחשבה²⁹ המצויה בבהמות כאשר היא מצויה באדם. ואם כן* אין עיקר האיסור באותו ואת בנו רק בבנו ואותו. אבל הכל הרחקה, ויותר נכון בעבור שלא נתאכזר. ואמר הרב³⁰ ואל תשיב עלי ממאמר החכמים³¹, האומר על קן צפור יגיעו רחמיך*, כי זו אחת משתי סברות. סברת מי שיראה כי אין טעם למצות אלא חפץ הבורא*, ואנחנו מחזיקים בסברה השניה

21 בבא מציעא 5, א. 22 שם, ב. 23 שמות כג, ח. 24 שם ד"ה. 25 ויקרא כב, כח. 26 ע"פ משלי כו, ב. 26 ג, מה. 27 כי צער בעלי חיים בזה נדול מאד (מורה נבוכים). 28 כו בתרגום של אלחריזי (ע"פ איוב יט, יז), ובאבו תבון: ורחמיה על הולד. 29 באבו תבון: הכח המרמה. 30 שם. 31 ברכות 5, ב.

כב. (א) לגינתו ולחרבתו. וקמ"ל דלא בעינן דעת בעלים (בבא מציעא לא, א). (ב) כי אינך מתחייב. פי' מלשון שאמר השב תשיבנו, נראה שאפילו אינו קרוב ילך וישיבם, וזה דבר רחוק כי אולי יוציא יותר משווים, לזה אמר הרמב"ן כי הכתוב שאמר ואם לא קרוב בא למעט כי אינך מתחייב וכו' (אבוהב). ובספרי. תצא רכנ. סוברים כי אומרו השב תשיבם מורה בהשבת השכנים שהוא קרוב ביותר, לזה אמר הכתוב ואם לא קרוב, לומר כי גם ברחוק יותר הוא מחוייב להוליכו (שם). אין לי אלא קרוב. מחוייב בהשבה, רחוק מניין שיוליכנה אליו, תלמוד לומר: „ולא ידעתו ואספתו“ דייקין הא אם ידעתו אפילו רחוק שיוליכנה אליו (שם). ואם כן יאמר. פי' ואם כן, כי קרוב ורחוק כולם שישנם בעיר של מוצא האבדה, שאם בעל האבדה הוא קרוב למוצא בענין שכשישאל עליו ויודיעוהו, לזה יקרא קרוב, ואם כשישאל עליו לא יודיעוהו, שהעיר גדולה, לזה יקרא רחוק. ופירושו כך הוא:

„ואם לא קרוב אחיך“ בענין כשתשאל עליו לא יורוך הנשאלין בעבור שלא ידוע מקומו, „ולא ידעתו“ וגם אתה לא ידעתו, על אלה התנאים ואספתו. ודייקין הא אם ידע המוצא. מאלי או מצד מה, היכן הוא בעיר, אפילו הוא רחוק „והשבותו לו“. ולא רצה הספרי להטריח לצאת מן העיר כלל אפילו בקרוב לעיר. והטעם כי לא הקפידה תורה כי אם מיד יחזור אל בעל האבדה, שאין בזה דררא דממונא (שם). (ו) ואם כן. ע"פ כ"י וטור, ובס"ש: וכן. פי' השגת הרמב"ן היא על דברי המורה שאם כדבריו שטעם המצוה מפני אהבת האם לבנה היה ראוי להיות האיסור רק בשוחט בנו ואותו, אבל לא להיפך, ואנן קיימא לן דלא שנא האם ואחר כך הבן או הבת או איפכא (יו"ד טז, א). וצ"ל להמורה שהכל להרחקה. על קן צפור יגיעו רחמיך. פירוש אמרו ז"ל שמשתיקין אותו שנראה מזה שאין זה על דרך רחמנות והשמירה מצערי בעלי חיים (קרקש). אלא חפץ הבורא. דעת פי

שיהיה בכל המצות טעם. והוקשה עליו עוד ³² מה שמצא בב"ר ³⁴ וכי מה איכפת לו להקב"ה בין שוחט מן הצואר לשוחט מן העורף, הא לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות. שנאמר כל אמרת אלוה צרופה *. וזה הענין שגזר הרב במצות שיש להם טעם מבואר הוא מאד, כי בכל אחד טעם ותועלת ותקון לאדם בלבד שכרן מאת המצוה בהן יתברך, וכבר ארז"ל ³⁵ מפני מה לא נתגלו טעמי תורה וכו', ודרשו ³⁶, ולמכסה עתיק *, זה המגלה דברים שכסה עתיק יומין, ומאי ניהו טעמי תורה, וכבר דרשו ³⁷ בפרה אדומה, שאמר שלמה על הכל עמדתי ופרשה של פרה אדומה חקרתי ושאלתי ופשפשתי, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ³⁸, ואמר ר' יוסי בר' חנינא אמר לו הקב"ה למשה לך אני מגלה טעם פרה אדומה אבל לאחרים חקה, דכתיב והיה ביום ההוא לא יהיה אור יקרות וקפאון ³⁹, יקפאון ⁴⁰ כתיב, דברים המכוסים מכם בעולם הזה עתידין להיות צפויים * לעולם הבא, כהדין סמיא דצפי *, דכתיב והולכתי עורים בדרך לא ידעו ⁴¹, וכתיב אלה הדברים עשיתים ולא עזבתים ⁴², שכבר עשיתים לר' עקיבא *. הנה בארו שאין מניעות טעמי תורה ממנו, אלא עורון בשכלנו, ושכבר נתגלה טעם החמורה שבהם לחכמי ישראל, וכאלה רבות בדבריהם ובתורה ובמקרא דברים רבים מודיעין כן, והרב הזכיר מהן. אבל אלו ההגדות אשר נתקשו על הרב כפי דעתי ⁴³ ענין אחר ⁴⁴ להם, שרצו לומר שאין התועלת במצות להקב"ה בעצמו יתעלה, אבל התועלת באדם עצמו למנוע ממנו נזק או אמונה רעה או מדה מגונה, או לזכור הנסים ונפלאות הבורא יתברך לדעת ⁴⁵ את השם, וזהו לצרף בהן ⁴⁶, שיהיו ככסף צרוף, כי הצורף הכסף אין מעשהו בלא טעם אבל להוציא ממנו כל סיג, וכן המצות להוציא מלבנו כל אמונה רעה ולהודיענו האמת ולזווכרו תמיד. ולשון זו האגדה עצמה הוזכרה בילמדנו ⁴⁷ בפרשת זאת החיה, וכי מה איכפת לו להקב"ה בין שוחט בהמה ואוכל ⁴⁸ או נוחר ואוכל, כלום אתה מועילו או כלום אתה מזיקו, או מה איכפת לו בין אוכל טהורות או אוכל טמאות, אם ⁴⁹ חכמת חכמת לך ⁵⁰, הא לא נתנו המצות אלא לצרף את הבריות *, שנאמר אמרות ה' אמרות טהורות ⁵¹, ונאמר כל אמרת אלוה צרופה ⁵², למה, שיהא ⁵³ מגין עליך. הנה מפורש בכאן שלא באו לומר

32 במורה נבוכים ג, כו. 34 מר, א. 35 סנהדרין כא, ב. 36 פסחים ק"ט, א. 37 במדבר רבה י"ט, ג"ד. 38 קהלת ז, כג. 39 זכרי' יד, ו. 40 יו"ד מורה על העתיד (מתנות כהונה). 41 ישע' מב, טו. 42 שם. 43 כן גם בב"י, ובחינוך (המביא את לשון הרמב"ן): דעתו. 44 ע"פ כ"י ג (וכן בחינוך), ובס"ש: אחר. 45 ע"פ כ"י (וכן בחינוך), ובס"ש: ולדעת. 46 הא לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות. 47 נמצא בתנחומא ישן שמיני יב. 48 שם: ואוכל אותה לנוחר בהמה ואוכל אותה כלום מועילו או מזיקו. 49 שם: אלא אם (ובכ"י כלפנינו). 50 משלי ט, יב. 51 תהלים יב, ז (בתנחומא ליתא הפסוק). 52 משלי ל, ה (בתנחומא מביא הפסוק משמואל"ב כב, לא: אמרת ה' צרופה). 53 בתנחומא: שהוא.

שחושב שאין טעם לתורה אלא רצון ה' בלבד. כל אמרת אלוה צרופה. משלי ל, ה (במו"נ שם מביא את הפסוק מתהלים יח, לא: אמרת ה' צרופה, וכן בבראשית רבה שם). פי' אין שום תועלת לאדם בין שישחוט מן הצואר ויאכל בין שישחוט מן העורף ויאכל, ולא צוה השם זה יותר מזה אלא כדי לנסות את האדם אם יעשה מה שיצוה השם, וזה אמרו לצרף את הבריות. כמו שיעשה הצורף שיבחין הכסף והזהב אם הוא טוב ואם רע, ואם כן יראה מזה המאמר שהמצוות אין להם טעם אלא המצוה לבד (שם טוב, מורה נבוכים ג, כו, ועיין שם בדברי הרמב"ם שמתרץ את המאמר לפי שיטתו). ולמכסה עתיק. ישעיה

כג, יח: והכי משמע למכסה סתרי תורה שהיו מכוסין מתחלה ועתיק יומיא גילן ונתן רשות לגלותן, ומי שמגלה אותן זוכה למה שאמור בפסוק זה (רשב"ם). ובספר החינוך מביא הגירסא: זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומיא — וגם זה בפסחים שם, ובכ"י כלפנינו). הנה ביארו שיש למצוות טעמים. צפויים. מגולים. כהדין סמיא דצפי. כסומא הזה שנתפתחו עיניו ורואה כן יתפתחו עיני ישראל בתורה לעתיד לבא (מתנות כהונה). שכבר עשיתים לר' עקיבא. במדרש: לרבי עקיבא וחביריו. כלומר שר"ע ידעם בעולם הזה (חינוך). לצרף את הבריות. בתנחומא: לצרף בהן. לפי זה יהיה הפירוש כך:

אלא שאין התועלת אליו יתעלה שיצטרך לאורה כמחושב מן המנורה, ושיצטרך למאכל הקרבנות וריח הקטרת כנראה מפשרותיהם, ואפילו הזכר⁵⁴ לנפלאותיו שעשה, שצוה לעשות לזכר ליציאת מצרים ומעשה בראשית אין התועלת לו רק שנדע אנחנו האמת ונזכה בו עד שנהיה ראויים להיות מגין⁵⁵ עלינו, כי דבורינו וזכרנו בנפלאותיו מאפס⁵⁶ ותוהו נחשבו לו⁵⁷. והביא ראיה מן השוחט מן הצואר והעורף לומר שכולם לנו ולא להקב"ה, לפי שלא יתכן לומר בשחיטה שיהא בה תועלת וכבוד לבורא יתברך בצואר יותר מהעורף או הניחור אלא לנו הם, להדריכנו בנתיבות הרחמים גם בעת השחיטה, והביאו ראיה אחרת או מה איכפת לו בין אוכל טהורות והם המאכלים המותרים לאוכל טמאות והם המאכלים האסורים שאמרה בהם התורה טמאים המה לכם⁵⁸, ורמז⁵⁹ שהוא להיותנו נקיי הנפש, חכמים משכילי האמת, ואמרם * אם חכמת חכמת לך הזכירו כי המצות המעשיות כגון שחיטת הצואר ללמדנו המדות הטובות והמצות הגזורות⁶⁰ הגדורות במינין * לזקק את נפשותינו כמו שאמרה תורה ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש האדמה אשר הבדלתי לכם לטמא⁶¹, א"כ כלם לתועלתנו בלבד, וזה כמו שאמר אליהוא אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו⁶², ואמר או מה מידך יקח⁶³. וזה דבר מוסכם בכל דברי רבותינו. ושאלו בירושלמי בנדרים⁶⁴, אם פותחין לאדם בכבוד המקום * בדברים שבינו לבין המקום, והשיבו על השאלה הזאת אי זהו כבוד המקום כגון סוכה שאיני עושה, לולב שאיני נוטל, תפילין שאיני מניח, והיינו כבוד המקום משמע⁶⁵ דלנפשיה הוא דמהני *, כהדא אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח, אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו⁶⁶. הנה בארו שאפילו הלולב והסוכה והתפילין שצוה בהן שיהיו לאות על ידך ולזכרון בין עיניך כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים⁶⁷, אינן לכבוד ה' יתברך אבל לרחם על נפשותינו. וכבר סדרו לנו בתפלת יום הכפורים, אתה הבדלת אנוש מראש ותכירהו לעמוד לפניך כי מי יאמר לך מה תעשה⁶⁸ ואם יצדק מה יתן לך, וכן אמר בתורה לטוב לך⁶⁹, כאשר פירשתי⁷⁰, וכן ויצונו ה' לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלהינו לטוב לנו כל הימים⁷¹ והכוונה בכלם לטוב לנו ולא לו יתברך ויתעלה, אבל כל מה שנצטוונו שיהיו בריותיו⁷² צרופות ומזוקקות בלא סיגי מחשבות רעות ומדות מגונות, וכן מה שאמרו⁷³ לפי שעושה מדותיו של הקב"ה רחמים ואינן אלא גזרות, לומר שלא חס האל * על קן צפור ולא הגיעו רחמיו על אותו ואת בנו שאין רחמיו מגיעין בבעלי הנפש הבהמית למנוע אותנו מלעשות בהם צרכנו, שאם כן היה אוסר השחיטה,

54 ע"פ כ"י (וכן בספר החינוך), ובס"ש: הנזכר. והוא ע"פ לשון המקרא: זכר עשה לנפלאותיו (תהלים קיא, ד). 55 ע"פ שם, ובס"ש: מנו. 56 ע"פ כ"י א, ובס"ש: כבודנו וספורנו בתהלותיו (וכן בכ"י בנ). 57 ישע' מ, יז (בכ"י ובחינוך כמו במקרא: מאפס — ובס"ש: כאפס). 58 ויקרא יא, כח. 59 בספר החינוך: רד. 60 ע"פ כ"י, ובחינוך: והגזירות. 61 ויקרא כ, כח. 62 איוב לז, ו. 63 שם ז. 64 ט, א. 65 בירוש' שם: משמע ליה. 66 איוב לז, ו. 67 שמות יג, ט. 68 ע"פ כ"י ובחינוך (וכן ברמב"ם בסדר התפלות), והוא ע"פ קהלת ה, ד: ומי יאמר לו מה תעשה. ובס"ש: תפעל, וכן בנוסח תפלת נעילה שלפנינו. 69 לעיל י, יג. 70 שם י, יב, ד"ה סה ה'. 71 שם ו, כד. 72 בספר החינוך: נפשותינו — ובכ"י כלפנינו. 73 ברכות לג, ב.

לא נתנו המצות אלא לצרף דעות הבריות ולחקן מידותיהם ויהיו קדושים ונכבדים וראויים שתחיל בהם ההשגחה האלהית (קדשקש למורה נבוכים ג, כו). ואמרם. ע"פ כ"י (וגם בספר החינוך), ובס"ש: ואמר. פי' המאמר של הילמדנו הנ"ל אם חכמת וכו' (משלי ט, יב). במינין. במיני בהמה הטמאה והטהורה. בכבוד המקום. פתח חרטה בכבוד המקום לומר אילו היית יודע

שהיית מיקל בכבוד המקום. משמע דלנפשיה הוא דמהני. בתמיה דודאי אין זה בינו לבין המקום דלנפשיה הוא דמהני, להמקיים המצות הוא דמהני, אבל להמקום ב"ה אין בקיום המצות תועלת כדכתיב אם צדקת וגו' (קרבן העדה שם). שלא חס האל. רוצה לומר שמשמע מדבריו כי השגחתו יתעלה הוא בפרטים שבהם ואינו כן כי אינם אלא גזירות להדריכנו במדת הרחמים,

אבל טעם המניעה ללמד אותנו מדת הרחמנות ושלא נתאכזר * כי האכזריות תתפשט בנפש האדם, כידוע בטבחים שוחטי השורים הגדולים והחמורים שהם אנשי דמים ⁷⁴ זובחי אדם ⁷⁵ אכזרים מאד, ומפני זה אמרו ⁷⁶ טוב שבטבחים שותפו של עמלק. והנה המצות האלה בבהמה ובעוף אינן רחמנות עליהם אלא גזירות בנו להדריכנו וללמד אותנו המדות הטובות *, וכן יקראו הם כל המצות שבתורה עשה ולא תעשה גזירות, כמו שאמרו ⁷⁷ במשל המלך שנכנס למדינה אמרו לו עבדנו גזור עליהם גזירות, אמר להם כשיקבלו מלכותי אגזור עליהם גזירות, כך אמר הקב"ה קבלתם ⁷⁸ מלכותי אנכי ה' אלהיך ⁷⁹, קבלו גזירותי לא יהיה לך וכו' ⁸⁰. אבל במדרשו של רבי נחוניא בן הקנה ⁸¹ בשלוח הקן מדרש ⁸² שיש במצוה סוד ⁸³, אמר רבי רחמאי ⁸⁴ מאי דכתיב שלח תשלח את האם ⁸⁵, ולא אמר את האב, אלא שלח תשלח את האם בכוונת אותה בינה ⁸⁶ שנקראת אם העולם, דכתיב כי אם לבינה תקרא ⁸⁷. מאי ⁸⁸ ואת הבנים תקח לך, אמר רבי רחמאי אותם בנים שגדלה, ומאי ניהו שבעת ימי הסוכה ⁸⁹, ודיני שבעת ימי השבוע וכו'. והנה המצוה הזאת רומזת לענין גדול *, ולכך שכרה מרובה, למען ייטב לך והארכת ימים:

(ח) ועשית מעקה. מצות המעקה מחודשת, או מבוארת מלא תעמוד על דם רעך ⁹⁰, אבל מצות הכלאים מבוארת, שכבר אמר שדך לא תזרע כלאים ⁹¹, והנה במשמע ההוא כל מקום הנזרע, והוסיף בכאן כי אם יזרע הכרם כלאים יקדש הזרע אשר יזרע ותבואת הכרם, לומר שיאסר בהנאה כהקדש. וטעם פן ⁹², כמו כי תקדש, וכן ומפתח אהל מועד לא תצאו פן תמותו ⁹³, וכן

74 תהלים נה, כד. 75 הושע יג, ב. 76 קידושין פב, א. ועיין תויו"ט. 77 מכילתא בחדש ו. 78 שם: אני הוא שקבלתם מלכותי במצרים, אמרו לו כו, וכשם שקבלתם מלכותי קבלו נזרותי. 79 שמות כ, ב. 80 שם ג. 81 ספר הבהיר, קריה, עם שנויים. 82 ע"פ כ"י, ובס"ש: במדרש. 83 עיין אמור (כנ, מ) וריש פ' מטות, ראה (טז, ד). 84 בספר הבהיר: רחמאי (וכו להלן). 85 שם: את האם ואת הבנים תקח לך ולא אמר שלח תשלח את האב. 86 שם ליתא, "בינה". 87 משלי ב, ג. 88 בספר הבהיר: ומאי. 89 שם: שבעת ימי בראשית ושבעת ימי הסוכות והיינו שבעת ימי השבוע שהם שבעה. ועיין באור הגנוז שם וברבינו בחיי (לא, א), ובבאור אבוסאולא, וברקאנטי (נב, א). 90 ויקרא יט, טז. 91 שם יט. 92 פן תקדש המלאה הזרע. 93 שם

עם הנגלה אין לנו עסק בגסטרות. וללמד אותנו המדות הטובות. להדריכנו בדרך חסידות ורחמנות (צינוני פו, א). ועי' בפ' האברבנאל שכתב על דברי הרמב"ן כי אמת יהגה חכו, אמנם בכלל דברי המורה דבריו. המצוה הזאת רומזת לענין גדול. פי' שהרי רומז לסוד השמיטין והיובלות (באור הלבוש). והבנים רומזים לשבעת ימי בראשית שיש לך רשות לדבר בהם (רקאנטי). ועיין תשובות ח"א סי' צד. והאברבנאל פירש ע"פ דרכו במדרש של רבי נחוניא בן הקנה הנ"ל: הצפור מורה על נפשנו שהיא כצפור נמלטה משמי עליה, והיא קשורה ביד הגוף אשר הוא העבר המורד באדוניו ומענה אותה בכל יום, ולכן היתה סבה לשחרר הנפש המשכלת ולשלחה אל בית אביה, ושנשתדל לפרות ולרבות ממנה בנים ובני בנים הם תולדות הצדיקים, באופן כי בסוף הימים כאשר יגיע תור הצפור להמלט מפח יוקשים שלח תשלח את האם לחפשי, ואת הבנים תקח לך לעולם הבא. ולזה כוון רבי רחמאי כי אם הבינה היא הנפש, וז' ימי הסוכות המורים

ולהסיר מלבנו המדות המגונות כמו האכזריות ודומיהן, לא שכוונת המצוה יהיה לרחם על העופות כי אין השגחה בהן פרטית רק במין האדם לבד (רקאנטי נב, א). ושלא נתאכזר. בשו"ת חתם סופר או"ח ק, למד מדברי רבינו אלה דבר גדול, וז"ל: לפי טעם זה מבואר דאם אינו צריך לבנים לא מיבעי דאינו מחוייב לשלח האם אלא אכזריות נמי עבוד, ובמקום שנלמד שלא להתאכזר אדרבא נרגיל עצמנו באכזריות ולצער בעלי חיים על חנם לגרש האם מעל בניה וצער בעלי חיים דאורייתא, אלא שכתב הרמב"ן שלא הגיעו רחמיו ב"ה על בעלי חיים אם הוא לצורך האדם, אבל אם איננו לצורך אדם אכזריות היא זו. וע"ש שמביא טעם בשם הזהר בשלוח האם לעורר ייללת אימא עילאה על בניה. אם כן מצוה להדר אחר קן כדי לעורר רחמי אימא עילאה על בניה, ולפי זה ליכא אכזריות, אך הגמרא דילן לא סבירא לה הכי, שהרי להנ"ל תינתן בזמן שאין בית המקדש קיים, בזמן שבית המקדש קיים מאי איכא למימר וכו' — ומסיים, היכי דפליגי הנסתר